

Візитна картка бібліотеки
(Масова робота в бібліотеці: традиції та нововведення)

методична
консультація

Від укладача:

Методична консультація «Масова робота в дитячих бібліотеках: традиції та нововведення» містить деякі теоретичні засади щодо цієї сфери діяльності бібліотек, в узагальнюючому вигляді подається методика організації та проведення традиційних та інноваційних форм масової роботи з посиланням на конкретні приклади з досвіду роботи бібліотек. Мета – допомогти бібліотекарям-практикам оновити уявлення про основні методи і форми усної масової роботи з книгою.

Автор-укладач:

Купіна О.І.- гол. бібліотекар відділу науково-консультативної підтримки бібліотек, соціології, інновацій та маркетингу

Відповідальна за випуск:

Косоногова В.В.- директор ОДБ

(в роботі використані фотоматеріали Львівської обласної бібліотеки для дітей та Публічної бібліотеки м.Кросно (Польща))

Масова робота: термінологічний екскурс

В сучасній професійній літературі зустрічається цілий ряд визначень масової роботи бібліотеки:

- ✚ Сукупність методів, форм, прийомів усного, наочного, аудіовізуального і комп'ютерного просування літератури в системі бібліотечного обслуговування [1]
- ✚ Масова робота - сукупність форм і методів, усної і наочної пропаганди творів друку та інших документів серед читачів і населення [9]
- ✚ Масова робота – система реалізації культурно – дозвіллевої діяльності бібліотек засобами бібліотечних заходів [9]
- ✚ Масова робота має свою мету, завдання, теорію і методику. Методами масової роботи є бібліотечні заходи.

Зазвичай, масова робота орієнтована на інтереси основних категорій читачів конкретної бібліотеки.

В останні десятиліття масова робота зазнала певних змін: якщо в першій половині ХХ століття масова робота сприймалася як засіб ідеологічного впливу на читачів, то в 90-х роках вона стала менш заполітизована, відтоді їй характерна в основному освітня, інформаційна, дозвіллева спрямованість і гуманістичний характер.

На початку ХХІ століття форми масової роботи в бібліотеках зазнали значної трансформації. Крім традиційних методів, з'являються нові, невідомі раніше або відомі, але модернізовані, завдяки яким у читачів формується стійка звичка до читання і користування бібліотекою, сприймання цієї інституції, як життєво необхідної для навчання, дозвілля і розвитку.

Завдання: захопити читанням

Захопити дитину читанням – завдання не просте. Масова робота – один з шляхів бібліотеки досягнення цієї мети.

Новітні дослідження доводять: читання книжок сьогодні не є дуже популярним заняттям. Часто воно не належить і до родинних традицій. Відновлення інтересу до читання є нагальною необхідністю.

Одним з методів заохочення є **голосне читання**. Відоме ще з часів тотальної неграмотності населення, у 80-90-х роках ХХ ст. під впливом бібліотек голосні читання переживають свого роду ренесанс. Сьогодні це одна з найпопулярніших форм роботи бібліотеки з дошкільниками, організації змістовного дозвілля, відродження традицій сімейного читання.

Використовуючи аудіовізуальні матеріали, можна організувати прослуховування літературного твору у виконанні кращих професійних читців, акторів, або запросити акторів до бібліотеки для виступу перед «слухаючою» аудиторією.

Щоб зробити популярним читання вголос, в усьому світі проводяться компанії типу «Старт читання» щодо сприяння читанню, батькам малюків дарують комплекти перших книг для дітей, проводяться навчання вагітних мам, даруються пакети читання в пологових будинках і т.ін.

В нашій області два роки тому стартував Обласний день читання вголос, на якому багато читців – серед них і відомі особистості – надихають своїх юних читачів звернутися до книги.

Львівська мерія започаткувала власний проект «Прочитай дитині казку», під час якого знанні люди раз в місяць в дитячих садочках та школах міста читають вголос книги, щоб знову зробити популярним читання.

Львівська обласна бібліотека для дітей спільно з обласною телерадіокомпанією започаткували щоденну телепередачу для дітей «Хатка Левенятка». Бібліотекарі відбирають книжки для читання вголос, підбирають гостей, які говорять з дітьми на різні теми – про правила поведінки, про народні традиції, свята... , а потім обов'язково вголос читають книжки.

Варіантів проведення голосного читання в бібліотеках чимало. Це може бути клуб любителів голосного читання «Чарівна лампа». Такий клуб створено при Львівській обласній бібліотеці для дітей. На його заняття запрошуються всі бажаючі і не обов'язково читачі бібліотеки. А читає вголос для цих дітей бібліотекар. Інколи до читання вголос залучаються ровесники слухачів. Так звані «волонтери читання» можуть в особах читати слухачам під «Чарівною лампою» свою улюблену книгу. Напередодні читання вголос вони самі обирають книгу і готуються до її читання. Волонтери – це юні актори літературного театру «Маска», що також діє при обласній бібліотеці для дітей.

Кам'янка-Бузька ЦДБ знайшла свій варіант, як заповнити прогалину у родинному читанні. Її проект «Разом з книгою зростаємо» розрахований на дошкільнят від 1 до 6 років. Створені експериментальні групи дітей та батьків, на яких апробуються прогресивні методики читацького розвитку, працює «Вїзна читальня», проводяться акції голосного читання на радіо, Дня сімейного читання та ін. [10] Діти з дитячих садочків приносять бібліотечні книжки для читання додому та «спонукають» таким чином батьків до читання вголос.

До традиційних методів роботи з книгою відноситься **бібліографічний огляд літератури**, відомий в бібліотечній практиці масових бібліотек з 20-х років минулого століття. Найбільш популярні – бібліографічні огляди нових надходжень. Більш складними є тематичні, жанрові бібліографічні огляди. Жанрові бібліографічні огляди рідко використовуються в практиці бібліотек, хоча викликають інтерес у відвідувачів. Такі огляди присвячені певному жанру літератури і можуть бути організовані як цикл заходів:

- ✚ Правда країна Фантазія (фантастика)
- ✚ З багатьма невідомими (детектив)
- ✚ Чарівна країна казок (казки)
- ✚ Мій край, моя земля (література краєзнавчої тематики)
- ✚ Віхи історії (історична тематика) тощо.

Технологія проведення бібліографічного огляду загальновідома: вступ (тематика, читацька адреса, період, за який відібрана література), характеристика книг, що увійшли в огляд і резюме бібліотекаря, в якому він ділиться власною думкою щодо представлених документів, дає змогу читачам розвинути свій інтерес до теми, відсилаючи їх до періодичних видань, розділів систематичного каталогу, адресам Інтернет – ресурсів та ін.

Спонукаючи дітей до зацікавлення читанням може **бібліотечне ревію**. Тлумачний словник дає пояснення: «ревію - [франц. revue- огляд] – вид театральньо-естрадної вистави, яка складається з окремих сцен і номерів, що об'єднані спільною темою. Чудову нагоду розважитися і відпочити з книжкою отримують читачі під час проведення «Казкового ревію» для учнів 1-3 класів (досвід Публічної бібліотеки м.Кросно, Польща) [7] Крім театралізованої демонстрації костюмів своїх улюблених літературних героїв, учасники казкового ревію розповіли фрагменти казок.

Телеогляд. З появою місцевого телебачення деякі бібліотеки стали активно використовувати його можливості. Наприклад, бібліотекарі Стрийської МЦБС систематично виступають з бібліографічними оглядами літератури в програмі «Новини культури» на каналі Стрийського телебачення. Це одночасно реклама бібліотеки, формування художніх смаків читачів та інформування про нові надходження.

Хорошою рекламою читання та книг є така форма як **бенефіс читача**. В перекладі з французької «бенефіс - означає користь», а ще – «театральна вистава на честь одного актора». В бібліотечній практиці бенефіс читача – це захід на честь одного читача – лідера читання. Адже найкраща реклама читання – це самі читачі. Захід може відбуватися у вигляді інтерв'ю, під час якого бібліотекар задає питання лідеру читання про школу, навчання, хобі, улюблені книжки. Слухачі також задають питання. Другий варіант – лідер читання самостійно розповідає про себе і свої читацькі уподобання іншим читачам.

Що читаємо? Поговоримо про це?

Залишаються популярними в бібліотеках традиційні дискусійні методи масової роботи: обговорення, конференції, диспути, літературні суди.

Обговорення – це обмін думками про прочитане, аналіз і оцінка художніх творів. Цей захід може проходити спільно з авторами книг, критиками, представниками редакцій журналів, видавництва. Обговорення допомагає навчити читачів осмисленому читанню, культури читання в цілому, виробленню вміння критично мислити, самостійно працювати з книгою. А ще – толерантному відношенню до опонентів. Підготовка обговорення літературного твору триває 2-3 місяця, під час якого бібліотекар забезпечує аудиторію достатньою кількістю примірників книги, яка планується до обговорення, визначає проблемні питання. Реклама заходу передбачає оформлення виставки однієї книги, повідомляється дата проведення та пропонується при читанні книги подумати над орієнтовними питаннями.

На обговорення запрошується не більше 15-20 дітей. Бібліотекар веде розмову з читачами про книгу, уникаючи власних оцінок з позиції дорослої людини. Якщо є необхідність, в кінці заходу бібліотекар корегує невірні вислови читачів, дає колективну оцінку книзі. Обговорення книг практикуються в літературних вітальнях, клубах за інтересами, класах. Обговорення книги практикується як самостійний захід або проводиться після голосних читок, на читацьких конференціях, диспутах.

Найбільш складна форма обговорення – **читацька конференція**.

Ця форма роботи стала використовуватись в публічних бібліотеках наприкінці 20-х років ХХ століття, довгий час була досить популярною в радянських бібліотеках. В 90-ті роки масштаби проведення читацьких конференцій скорочуються, хоча форма їх проведення зберігається і до наших днів. Зазвичай читацька конференція присвячується будь - якій темі або окремому твору. Інколи читацька конференція не відрізняється за формою проведення від обговорення. Однак, крім загальних рис (попереднє вивчення твору, його критичне осмислення, підготовка до виступу, наявність ведучого), конференція має специфічні риси. В ній може бути більша кількість учасників. У виступах учасників повинен прозвучати аналіз критичних матеріалів, а не лише виклад власних думок. Це дуже складний метод, він потребує професійних знань, вміння викласти свої думки. Тим, хто хоче опанувати цей метод, пропонуємо звернутися до професійної літератури [9]

В наші дні до методу читацької конференції «приєдналися» обговорення на сторінках Інтернет – видань, у форумах і блогах. Це цікава перспектива для бібліотек, в яких є Інтернет.

Після перегляду кінофільмів діти питають в бібліотеках книгу, по якій був знятий фільм. Щоб задовільнити читацький інтерес до книг, за якими зроблено екранізацію, можна організувати виставку однієї книги, або виставку книг автора, за творами якого знято фільм. І провести в бібліотеці **читацько-глядацьку конференцію**, під час якої обговорюється не лише проблематика літературного твору, а й переваги (або недоліки) екранізованого або театралізованого втілення.

Диспут – як метод популяризації літератури передбачає зіткнення різних, протилежних точок зору на одну тему або проблему, що піднімається в художньому творі. Мета диспуту – пошук найбільш вірної оцінки висвітлених в книзі ідей, думок. Читачі під час участі в диспуті вчать не лише вміло висловлювати свої думки, погляди, але й аргументовано їх захищати.

Не залишив байдужими присутніх диспут Львівської МЦБС для дітей «Чи може література бути жорстокою?» [14], сценарії і рекомендації для проведення диспутів зустрічаються на сторінках професійної періодики [3].

Літературний суд – вид літературної гри, обговорення героїв книги, літературне розслідування, організоване у вигляді театралізованого судового засідання. Літературні суди з'явилися в практиці роботи бібліотек на початку ХХ століття. В 60-ті роки ХХ століття, коли почалося пожвавлення масової роботи, літературні суди почали проводитися взамін читацьких конференцій. Театралізований характер цієї форми передбачає відповідне оформлення приміщення, підготовку учасників заходу – представників «захисту», «звинувачення», «суду». Літературний суд, як і інші активні форми масової роботи, сприяє глибокому сприйняттю прочитаного.

Класика жанру

До класичних, перевірених часом форм масової роботи з читачами можна віднести розповсюджені в бібліотеках літературні вечори та усні журнали.

Літературні вечори – одна з найбільш розповсюджених форм масової роботи в бібліотеках. Найчастіше проходить у формі літературно – музичного

вечора, з використанням музики, виступами співаків, музикантів. Привабливість літературного вечора – в його мобільності. Його можна присвятити будь – якій темі, знаменній даті, творчості окремого автора, ювілеям, нагородженню літературними преміями. Успіх цього заходу повністю залежить від самих бібліотекарів, їх естетичних смаків, вміння точно визначити читацьку адресу заходу. В основі літературного вечора завжди лежить літературний сценарій, в якому читач має почути невідомі йому факти на заявлену тему, слід уникати повторення широковідомих фактів (одна з помилок, якої часто припускаються бібліотекарі), це знижує інтерес читачів до заходу. Існує декілька модифікацій літературного вечора – літературно – музичний вечір, літературно – музична вітальня. Як правило, вони розраховані не на велике коло читачів. Свідомою ефектністю проведення таких форм буде, якщо ці заходи переростуть у клуб за інтересами. Для літературних вечорів характерні затишна атмосфера, дружні відносини, прагнення підкреслити неформальність спілкування. Часто вони проводяться при свічках, за чаєм. Літературні вечори можуть бути тематичними, меморіальними, жанровими, та ін.

Модифікацією літературного вечора є **поетичне інтерв'ю**. Методика його проведення вимагає глибокого знання творчості поета, мемуарної літератури про нього. Сценарій будується у вигляді діалога – інтерв'ю. В образі поета – ведуча, «кореспонденти» - читачі. Відповідями на питання служитимуть уривки, які підібрані заздалегідь з віршів поета, його виступів, мемуарної літератури. Для більш детального вивчення цього методу пропонуємо авторську розробку Львівської обласної бібліотеки для дітей «Я вибрала долю собі сама: Ліна Костенко», яка є у фондах методико-бібліографічних матеріалів ОДБ [16].

Усний журнал – це традиційний метод, який часто відносять до клубних форм роботи. Виник на початку ХХ століття, як відгук бібліотек на дефіцит інформації з актуальних питань. Усний журнал будується на принципах, властивих традиційному періодичному журналу. Усний журнал так само має періодичність. Методика його підготовки ділиться на декілька етапів:

- ✚ Вибір назви. Визначається читацьким і цільовим призначенням. Це своєрідний бренд журналу, тому назва має бути яскравою, привабливою для аудиторії. В назві відображається проблематика, спрямованість, зміст і навіть концепція журналу.
- ✚ Визначення складу редакційної колегії. До участі в роботі редколегії, крім бібліотекарів, бажано запросити фахівців, зацікавлених в популяризації даного питання – представників влади, громадських організацій, краєзнавців, а також читачів – активістів.
- ✚ Розробка основних рубрик. Як і в кожному журналі, в усній його формі також мають бути рубрики. Слід обирати сучасні назви, які б відповідали запитам читачів. Можна використовувати назви відомих телепередач.
- ✚ Розробка оформлення. Обкладинка, титульний лист, заголовки рубрик, ілюстративний матеріал надзвичайно важливі для успіху журналу. Можна використати комп'ютерні технології, мультимедійні презентації.

✚ Підготовка конкретного номеру. Це процес написання сценарію, підбір ілюстративного матеріалу, запрошення гостей та ін.

Структура усного журналу складається з 3 – 4 розділів (рубрик) – сторінок. Зміст кожної з них розкриває тему журналу в цілому, відображаючи який-небудь аспект проблем. Кожна сторінка озвучується не більше 20 хвилин. Бажаючим спробувати свої сили в проведенні усного журналу, пропонуємо використати сценарії, що друкувалися на сторінках періодики [4].

А це щось новеньке!

Пожвавленню інтересу до читання сприяє рекламно – інформаційний метод – **прем'єра**. Вона відбувається по книзі, яка щойно вийшла з друку. Її проведення часто зв'язано із зацікавленістю автора в реалізації книги. Тому видавництво може виступати співорганізатором прем'єри книги. А, отже, участь в проведенні беруть автор книги, представники видавництва: ілюстратор – оформлювач книги, коректор, автор передмови, які розповідають історію створення книги від її задуму до виходу з друку.

Прем'єра книги найбільш ефективна для рекомендації нової книги місцевих поетів, письменників або краєзнавчої спрямованості. А маючи в бібліотеці Інтернет, проектор, комп'ютерну техніку, можна поєднати інформацію про нову книгу із сучасними технічними можливостями, що посилює емоційно – естетичний вплив на пробудження інтересу читачів до новинок.

Під впливом телебачення в останні роки прем'єру почали називати **презентацією** (від слова «презент» - «дарунок»). Якщо прем'єра – це урочистий захід, присвячений виходу нової книги, то презентація ближче до шоу, свята.

В бібліотечній практиці з'явився ще один метод – **презентація прочитаних книг**. «Почитай, не пожалкуєш!» - таку назву може носити подібна презентація. Презентацію прочитаних книг можна практикувати до Всесвітнього Дня книги (23 квітня). Цей метод є досить ефективним, адже це можливість продемонструвати учням, що читання пов'язане не тільки зі школою, навчанням, але й може приносити радість. Однією з умов проведення цього заходу є завдання не лише прочитати і цікаво розповісти про книгу, але й знайти літературознавчі матеріали, рецензії на цю книгу та відомості про автора.

Бібліотечна гра як творчість

Ефективними технологіями масової роботи є ігрові форми: літературний аукціон, калейдоскоп, подорож, лото, лабіринт, вікторина, турнір тощо.

Літературні ігри активізують читання, стимулюють їх звернення до художньої, науково-пізнавальної, довідкової літератури, розвивають логічне мислення.

Для найменших читачів в бібліотеці ще може бути **гра** «Знавці казок». Читачам пропонується пригадати, наприклад, казки, в яких літературний герой, ім'я, якого починається з певної літери («К» - «Колобок», «Кіт у чоботях», «Котигорошко»). Або назвати казку за поясненням. Наприклад, одним із завдань може бути таке: цей будинок ніхто не будував, жити в ньому мали

право лише 5 братів, але в скрутну хвилину вмістилося майже все лісове царство. (Рукавичка).

Яскравою подією, яка запам'ятається читачам, може стати **літературний аукціон**. Згідно термінологічного словника «аукціон - це публічний продаж майна, коли покупцем стає той, хто запропонує найбільшу ціну». На бібліотечному аукціоні пропонується не майно, а книжки. Щоб «купити» книгу, треба розплатитися знаннями. Перемагає той, чия правильна відповідь на запропоноване питання буде останньою. Це ігрове змагання проходить з атрибутами звичайного аукціону. Головний аукціоніст має молоток і дзвінок. Перед оголошенням кожного запитання звучить дзвінок. Наприклад, пропонується назвати всі твори певного письменника. Гравці по черзі називають його твори. Після правильної відповіді аукціоніст рахує до трьох. Після рахунку 1, 2, 3 аукціоніст стукає молотком по столу, «закриваючи» ним відповідь. Той з гравців, хто останнім дасть відповідь, вважається переможцем і отримує право «купити», тобто право взяти в першу чергу книгу, яка користується особливим попитом серед читачів.

В канікулярний період дітям подобається грати в **літературне лото**. Для гри потрібно гральне поле, розділене на пронумеровані клітинки та стільки ж карток із запитаннями. У грі беруть участь 6-8 читачів. Гравці беруть по черзі по одній картці із запитанням і, якщо відповідь правильна, кладуть картку на гральне поле. Виграє той, хто першим заповнить гральне поле. Сценарій літературного лото за творчістю О'Генрі можна знайти в методико-бібліографічних матеріалах Львівської обласної бібліотеки для дітей [15].

Літературні пазли – для цієї гри потрібно 2 саморобних портрети героїв казки, які попередньо розрізають на 9 або 12 квадратів. Учасники двох команд по черзі відповідають на запитання ведучого. За кожну правильну відповідь команда отримує квадратик (пазл), з якого складає портрет героя казки. Кількість запитань для кожної команди повинна відповідати кількості квадратиків, на які розрізано портрет. Якщо одна команда не відповідає або невірно відповідає, інша має право при вірній відповіді викупити ще один квадратик. Перемагає та команда, яка першою складе портрет.

Кросворд – Кросворд «Тайни книгозбірні» можна запропонувати читачам середнього шкільного віку на підсумкових бібліотечних заняттях. Правила цього бібліокросворду передбачають: той, хто відгадав хоча б одне слово з кросворду, стає володарем міні-приза – олівця, закладки тощо. А той, хто розгадає весь кросворд і першим дізнається про зашифровану в ньому фразу, стане власником хорошої книги. Взірець кросворду «Казковий потяг» пропонує журнал Библиотека [6].

В школі вивчають байки Л.Глібова, І.Крилова, С.Руданського, Г.Сковороди. за їх творчістю бібліотекарі можуть запропонувати читачам літературний кросворд, який знайдуть в журналі Все для вчителя [11].

Калейдоскоп літературних казок – зацікавить читачів молодшого шкільного віку. Під час підготовки заходу діти читають літературні казки, а на заході дивляться театралізовані уривки, відгадують автора, назву казки..

Поширеним методом масової роботи є **літературні подорожі** по книгах. Учасники подорожі обирають маршрути, заповнюють щоденники подорожі,

складають карти, малюють малюнки. Гра завершується зльотом мандрівників, на якому підводяться підсумки. Алгоритм проведення літературної гри – подорожі включає етапи:

- ✚ вибір теми, розробка маршруту «подорожі» по сторінках книг, підбір літератури;
- ✚ робота з аудиторією, визначення команд, робота з командами, допомога у веденні щоденників і т.ін.;
- ✚ організація книжкової виставки, створення рекомендаційних списків літератури, проведення бібліографічних оглядів літератури;
- ✚ на зустрічі учасники гри розповідають, про що вони дізналися під час подорожі.

Конкурси читачів – змагання, під час якого виявляють найбільш ерудованих учасників. Розповсюдженим видом конкурсів є **турніри**. Читачі діляться на 2 команди, турнір відбувається за принципом «питання – відповідь». Турнір захопить читачів – дітей, якщо питання для конкурентів діти будуть самостійно шукати в енциклопедичних виданнях. Команди по черзі «атакують» і «обороняються», ставлячи запитання супротивнику і колективно готуючи відповідь.

Ерудит-конкурс «Чарівний світ казок». Бібліотекар пропонує дітям казкову квітку, на кожній пелюстці якої загадки з українських народних казок. Діти відривають пелюстку, і мають відгадати загадку, назвати казку.

Велику кількість літературних ігор бібліотекарі проводять, взявши за основу телевізійні конкурси: «Розумники, розумниці», «Найрозумніший», «Зоряний час», «Брейн-ринг», «Що? Де? Коли?» та ін.

Театр в бібліотеці

Останнім часом активно поширюється така форма масової роботи як **літературний театр**. Вона допомагає привернути увагу читачів до книги, емоційно розповісти про її зміст. А «театральне» прочитання літературного твору робить захід яскравим, видовищним. Книгу слід «оживити», не просто прочитати, а зіграти її.

Театр книги, театралізоване дійство за сторінками книги – не тільки дозвіллева, розважальна форма роботи з книгою. Вона спонукає дітей після захоплюючого заходу звернутися до книги, зануритися в її зміст. Бібліотечний театр неминуче розширює читацьку аудиторію бібліотеки, допомагає створити атмосферу свята.

Театралізована форма подання літературного матеріалу цікава дітям, бо в її основі також є гра. Для театру книги бібліотекар обирає літературний твір, пише театральну версію книги. Під час заходу бібліотекар розповість про життя і творчість письменника, а сюжет однієї книги (можна виготовити її збільшений макет і підвісити на заднику сцени) діти побачать у вигляді інсценівки.

Віртуальний простір як... місце проведення масових заходів

Віртуальні екскурсії – за допомогою активного впровадження бібліотеками комп'ютерних технологій, комплектування фондів документами

на новітніх носіях, користувачі бібліотек мають змогу знайомитись з художніми шедеврами, здійснювати захоплюючі віртуальні подорожі по кращих музеях, найбільших бібліотеках світу. В бібліотеках для дітей, де є доступ до Інтернет, дітям цікаво буде здійснити **віртуальні мандрівки** на сайти Діда Мороза і Санта Клауса, Гаррі Поттера, улюблених письменників, казкових героїв. Ця форма поєднує можливості Інтернету і книги, адже віртуальні екскурсії проводяться в поєднанні з традиційними методами – бібліографічним оглядом, вікториною, літературною грою. Діти із задоволенням здійснять віртуальну подорож в Діснейленд, де подивляться мультфільм Уолта Діснея, а «повернувшись» в реальний світ, ознайомляться з його книжками. На сайтах дитячих бібліотек України можна знайти приклади віртуальних екскурсій по бібліотеці, рідному місту, вікторин в режимі on-line та ін.

Деякі із названих видів роботи з книгою не мають сталої методики, народжені фантазією, бажанням бібліотекаря стимулювати самостійний вибір книги читачем, викликати у дитини бажання читати, здобувати знання за допомогою використання новітніх технологій. Бажаємо не зупинятися на досягнутому, поповнювати скарбничку форм і методів роботи з книгою, поєднуючи традиційні та інноваційні методи.

Що читати про масову роботу?

1. Библиотечная энциклопедия.-М.: Пашков дом,2007.-1300с.
2. Ванеев,А. Работа с читателями: учебник.-М.:Книга,1981.-С.186-190.
3. Диспут «Комп`ютер чи книга у ХХІ столітті// Шкільна бібліотека.-2006.-№9.-С.16-18.
4. Іван Пулюй – видатний український фізик і просвітитель: сценарій усного журналу// Шкільна бібліотека плюс.-2009.-№3.-С.5-8.
5. Ігровий комплекс заходів в дитячій бібліотеці: методичні поради/Донецька обласна бібліотека для дітей.- Донецьк,2001.
6. Казковий потяг: кросворд// Библиотека.-1994.-№5.-С.35.
7. Мацовіч,М. У головній ролі – книга// Світ дитячих бібліотек.-2009.-№1.-С.20-23.
8. Нетрадиційні форми бібліотечної роботи в організації дозвілля школярів/ДІКККМ.-К.,1993.-С.34.
9. Олзоева,Г. Массовая работа библиотек: учебное пособие.-М.: «Либерей-Бибинформ»,2006.-120с.
- 10.Разом з книгою зростаємо: проект читацького розвитку дошкільників/розроб. К.Швець; Кам`янка-Бузька районна бібліотека для дітей.- Кам`янка-Бузька,2008.
- 11.Скритець,М. Подорож до Країни Казок: кросворд// Розкажіть онуку.-2009.-№11-12.-С.25-26.
- 12.Солонинко,Г. Кобзар і Святе письмо на духовних паралелях: сценарій брейн-рингу для учнів 8-9 класів/Центральна дитяча бібліотека ім.В.Стефаніка Стрийської МЦБС.- Стрий,2000.

13. Творець книжкових оздоб: презентація книги О.Думанської «Графиня з Куткора»/Львівська обласна бібліотека для дітей.- Львів,2009.
14. Формування світогляду дитини засобами художньої літератури: методичні поради/Центральна дитяча бібліотека ЦБС для дітей м.Львова.-Львів,2004.-С.25
- 15.Цей дитячий світ: літературне лото. О`Генрі/Львівська обласна бібліотека для дітей.-Львів,2000.
- 16.Я вибрала долю собі сама: поетичне інтерв'ю/Львівська обласна бібліотека для дітей.-Львів,1998.